

I en kommentar til teksten beskæftiger Poul Rasmussen sig med udgangspunkt i selve teksten med domkapitlets erhvervelser og afståelser af ejendomme 1600–1663, dels kronologisk, dels geografisk fordelt; han behandler de interne mageskifter og skildrer de enkelte beneficiers og fonds godshistorie 1600–1663. Dermed giver han allerede nogle hovedtræk af domkapitlets godshistorie og viser, hvad dette materiale vil kunne bruges til.

Denne jordebogsudgave har dog interesse ikke blot for godshistorien og for landbrugshistorien; de mange navne på fæstere og ejendomme vil være af interesse også for personalhistorikere og lokalhistorikere. Personregistret medtager dog kun navne på personer af adels- og borgerstand, der afstod gods til eller erhvervede gods af kapitlet eller besad kapitlets beneficiar.

Udgaven skal omfatte endnu et bind, indeholdende jordebogen 1315, de bevarede brudstykker af andre middelalderlige jordebøger, en rekonstrueret jordebog 1536 m. m.

Ole Degn.

Ebbe Gert Rasmussen: *Kilder til Bornholm 1658*. (Udgivet af Bornholms historiske Samfund, Rønne, 1972). 173 s.

I 1967 udsendte adjunkt, cand. mag. Ebbe Gert Rasmussen en skildring af begivenhederne under den svenske besættelse af Bornholm i 1658 (jfr. Historie, VIII, 1968–70, s. 379). Bogen gav en indgående analyse af det svenske styre, dets etablering og baggrund, og af den bornholmske opstand i december 1658. I tilslutning til fremstillingen var planlagt et tekst-

bind, der skulle indeholde det vigtigste, fortrinsvis svenske kildemateriale til belysning af begivenhederne.

Det er dette bind, der nu foreligger. Kilderne er opstillet i to grupper, kilder vedrørende det svenske styre (s. 13–117) og kilder vedrørende den bornholmske opstand (s. 118–162). De svenske kilder, der i begge grupper er placeret først, udgør godt to tredjedele af materialet. Opstillingen følger i visse hovedtræk fremstillingen i bogen fra 1967. Her kunne kildesamlingen ved en opstilling i hovedgrupper med overskrifter og ved en fortegnelse over teksterne have vundet i overskuelighed.

Kildesamlingen, der indeholder en del faksimilegengivelser af aktstykker, afsluttes med et personregister og et sag- og stedregister.

Ole Degn.

Holger Munk: *Hasselskoven*. En skov- og landbrugskulturhistorisk studie fra Sydsjælland i 1660–1700. (Udgivet af Holger Munk, 1969). 250 s.

Holger Munk beretter i denne bog et interessant stykke dansk kulturhistorie. Skuepladsen er begrænset til nogle få sogne under det Vordingborgske rytterdistrikt, og emnet kan synes beskedent, men Munk breder sig i sin fortælleglæde ud til mange sider og kommer til at berette om meget andet end skove og skovvækster – landbohistorie, retshistorie, naturhistorie, personalhistorie, alt det kommer bogen til at omfatte. Men hovedsagen er naturligvis fortællingen om de sydsjællandske bønders udnyttelse af underskoven først og fremmest ved at fremhjelpe en frodig hasselunderskov, som kunne give

stokke til eget brug og til salg, og ved gennem ymping (podning) på skovabild at fremelske frugttræer i stor målestok. Bøndernes kamp for deres skovrettigheder – med skovfoged, skovrider, amtmand og regimentsskriver – personificeres så at sige i en enkelt bondeskikkelse, Rasmus Peder Madsen fra Mern. Meget omstændeligt, men alligevel fængslende, føres vi gennem hans mange retssager ved birketing og Højesteret; påny får vi her understreget, at en fæstebonde ikke var nogen retsløs person. Det var slet ikke småpenge, det drejede sig om, hvor hugsten af båndstager var bedst, kunne den give en årsindtægt lig værdien af 4 gode heste, og hasselkulturen kunne kaste mere af sig end andre afgrøder.

I 1774 var denne del af ryttergodset ved auktion blevet solgt til den københavnske storkøbmand Peter Johansen, som dannede godset »Petersgård«. Efter hans død i 1798 overgik det atter til staten, som nu ønskede at få de store skove fredet og forstmæssigt udviklet. Først og fremmest gjaldt det om at få sat en fast grænse mellem fredskov og agerland, og særdeles interessant er udredningen af forløbet af taksationsforretninger, udskiftninger og udflytninger, som netop her besværliggjordes ved bøndernes skovrettigheder. Manden bag det store arbejde var Christian Rothe, et kendt navn i landboreformernes historie. Holger Munk sandsynliggør, at erfaringerne fra Petersgårds udskiftning og skovfredning har haft direkte betydning for udformningen af Chr. Reventlows berømte fredskovforordning fra 1805.

Bogen er ment som en supplerende studie til kapitlet om rytterbondens frugthave og båndkæppeskov i Munks disputats »Rytterbonden« fra 1955.

Som bogværk er den i en klasse for sig, en sand nydelse at tage i hånden.

Paul G. Ørberg

Svend Aage Hansen: *Økonomisk vækst i Danmark. I. 1720–1914.* (Gad, 1972). 315 s.

Titlen kunne nok forlede en og anden til at vente en bog, der specifikt behandlede vækstproblemer. Titlen skal imidlertid tages meget bredt; i virkeligheden er bogen dansk økonomisk historie i almindelighed, tilmed meget alsidig og meget dækkende.

Svend Aage Hansens bog skal afløse Erling Olsens »Danmarks økonomiske historie siden 1750« som lærebog for statsvidenskabsstuderende ved Københavns Universitet. Hvis kandidaterne blot nogenlunde kan denne bog, vil de være adskilligt bedre udrustede end de historiestuderende.

Foruden at den nye bliver væsentlig større end den tidligere, er der også i dispositionen en afgørende forskel. Mens Erling Olsen kørte hvert erhverv igennem for hele perioden, har Svend Aage Hansen valgt at disponere inden for perioder, eksempelvis 1720–83, 1784–1807, 1807–13. Det er nok pædagogisk det mest sikre; men dertil kommer, at der uden tvivl skabes større sammenhæng, og at det bliver lettere at besvare spørgsmålet om vækstens størrelse, og dette svar søges bestandig. Den ændrede titel forklares også derved.

»Økonomisk vækst« har også et større noteapparat end Erling Olsens bog. Selv om notedækningen undertiden kan forekomme noget uegal, betyder det dog, at bogens værdi som håndbog bliver afgørende øget. Netop noterne viser også, at Svend Aage